

John Griffiths, AS
Cadeirydd
Y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau]
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
CF99 1SN

26 Chwefror 2021

Annwyl John

RHOI DEDDF LLYWODRAETH LEOL AC ETHOLIADAU (CYMRU) 2021 AR WAITH

Gan fod y Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) ("Deddf 2021") wedi cael Cydsyniad Brenhinol bellach, roeddwn yn awyddus i achub ar y cyfle i roi trosolwg i'r Pwyllgor o'r camau rwy'n bwriadu eu cymryd er mwyn helpu i roi Deddf 2021 ar waith.

Er mwyn rhoi sicrwydd i awdurdodau lleol o ran pa newidiadau deddfwriaethol sy'n cael eu rhoi ar waith pryd, ac er mwyn sicrhau y gall pawb wneud y paratodau gofynnol, bydd angen gwneud nifer o offerynnau statudol cyn diwedd tymor y Senedd hon.

Gorchymyn Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 (Cychwyn Rhif 1 a Darpariaeth Arbed) 2021 ("y Gorchymyn Cychwyn cyntaf")

Bydd y Gorchymyn Cychwyn cyntaf, yr wyf yn bwriadu ei wneud ddechrau mis Mawrth, yn cychwyn amrywiaeth eang o ddarpariaethau ar gyfres o ddyddiadau rhwng mis Mawrth 2021 a mis Mai 2022.

Daw'r holl bwerau gwneud Rheoliadau yn Rhannau 2, 3 a 4 o Ddeddf 2021 nad ydynt mewn grym eto i rym ar y diwrnod ar ôl gwneud y Gorchymyn er mwyn hwyluso'r broses o ddrafftio'r is-ddeddfwriaeth angenrheidiol, ymgynghori arni a'i gwneud.

Daw adran 163 o Ddeddf 2021, sy'n diwygio Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013 ("Deddf 2013") er mwyn gwneud darpariaeth mewn perthynas â phenodi prif weithredwr gan y Comisiwn Ffiniau, ac adran 164 o'r Ddeddf, sy'n diwygio Deddf 2013 mewn perthynas â chyfarwyddiadau a wneir o dan adran 48 o'r Ddeddf honno, i rym ar 1 Ebrill 2021.

Pŵer cymhwysedd cyffredinol

Daw'r pŵer cymhwysedd cyffredinol i rym ar gyfer prif gynghorau ar 1 Tachwedd 2021. Fel y rhoddais wybod i'r Pwyllgor yn ystod Cam 1, drafftwyd Rheoliadau sy'n ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol cymwys baratoi a chymeradwyo achos busnes cyn arfer y pŵer cyffredinol i wneud rhywbeth at ddiben masnachol.

Rwy'n bwriadu cyhoeddi fersiwn drafft o **Reoliadau Pŵer Cymhwysedd Cyffredinol (Diben Masnachol) (Amodau) (Cymru) 2021** er mwyn cynnal ymgynghoriad ffurfiol arnynt yn ystod mis Mawrth.

Gan ddibynnu ar ganlyniad yr ymgynghoriad hwnnw, rwy'n rhagweld y caiff y Rheoliadau hyn eu gwneud yn ystod mis Hydref, ar yr amod y bydd y Rheoliadau drafft wedi cael eu gosod ger bron y Senedd ac wedi'u cymeradwyo. Rwy'n bwriadu ehangu'r Rheoliadau hyn i gynghorau cymuned cyn cychwyn y pŵer cyffredinol ar gyfer y cynghorau hyn.

Daw'r pŵer cyffredinol i rym ar gyfer cynghorau cymuned ar 5 Mai 2022. Bydd hyn yn rhoi cyfle i ni baratoi'r is-ddeddfwriaeth a'r canllawiau statudol gofynnol i gefnogi'r broses o roi'r darpariaethau ar waith.

Y ddyletswydd ar gynghorau cymuned i baratoi adroddiad blynyddol

Daw adran 52 o Ddeddf 2021 i rym ar 1 Ebrill 2022. Mae'r ddarpariaeth hon yn ei gwneud yn ofynnol i gynghorau tref a chymuned baratoi a chyhoeddi adroddiad am flaenoriaethau, gweithgareddau a chyflawniadau'r cyngor. Bydd yn ofynnol i gynghorau gyhoeddi eu hadroddiad cyntaf, a fydd yn ymwneud â blwyddyn ariannol 2021-22, cyn gynted ag y bo'n ymarferol ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol honno.

Rhan 3 a 4 o Ddeddf 2021

O ystyried yr amserlen graffu ddiwygiedig ar gyfer Deddf 2021, rwyf wedi gohirio cychwyn nifer o'r darpariaethau yn y Ddeddf i 5 Mai 2022 er mwyn cyd-fynd â dyddiad yr etholiadau llywodraeth leol cyffredin nesaf.

Yn fy marn i, mae'r dull hwn yn fwy priodol a bydd yn tarfu llai ar awdurdodau lleol, yn enwedig o ystyried y pandemig parhaus, yn hytrach na chyflwyno nifer o ofynion newydd ar y sector yn ystod y flwyddyn cyn etholiad cyffredin. Ceir rhestr lawn o'r darpariaethau a ddaw i rym ar y dyddiad hwn yn Atodiad A.

Canllawiau

Er mwyn sicrhau bod y gefnogaeth a'r cymorth angenrheidiol ar gael i awdurdodau lleol wrth iddynt roi'r darpariaethau hyn ar waith, rwyf wedi gofyn i'm swyddogion baratoi canllawiau fel sail i'r darpariaethau sy'n nodi'n glir y diwylliant a'r dull gweithredu a ddisgwylir wrth roi'r ddeddfwriaeth ar waith.

Yn ogystal â datblygu canllawiau newydd, caiff canllawiau sy'n bodoli eisoes eu hailystyried a'u diweddarau. Yn hytrach na chreu nifer o ganllawiau ar wahân y mae'n rhaid eu darllen gyda'i gilydd, rwyf wedi gofyn i'm swyddogion ddatblygu cyfres gyfunol o ganllawiau, y cyfeirir ati ar hyn o bryd fel 'y Llawlyfr Democratiaeth', sy'n seiliedig ar werthoedd ac egwyddorion cydraddoldeb, tryloywder, atebolrwydd, parch a phartneriaeth rhwng etholwyr a'r rheini sydd wedi'u hethol.

Democratiaeth Ddigidol

Ochr yn ochr â'r broses o ddatblygu canllawiau, mae gwaith yn mynd rhagddo i ystyried y ffordd orau o fanteisio ar botensial technoleg ddigidol fel rhan o fywydau beunyddiol dinasyddion yng Nghymru.

Rwyf wedi comisiynu'r Ganolfan Gwasanaethau Cyhoeddus Digidol i gynnal prosiect Darganfod er mwyn ystyried nodweddion dyfodol democratiaeth ddigidol yn 2022 a thu hwnt i gynghorau ac i ddinasyddion, a hynny yn sgil pob agwedd ar Ddeddf 2021, ac i nodi'r sefyllfa sydd ohoni a sut y gallwn ddatblygu o'r sefyllfa honno i allu cyflawni gofynion Deddf 2021 yn llawn erbyn 2022.

Gorchymyn Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 (Cychwyn Rhif 2 a Darpariaethau Arbed) 2021 ("yr ail Orchymyn Cychwyn")

Mae'r ail Orchymyn Cychwyn yn darparu ar gyfer dod â Rhan 6 o Ddeddf 2021 i rym, sy'n darparu, ymhlith pethau eraill, ar gyfer cyfundrefn perfformiad a llywodraethu newydd i brif gynghorau ac yn rhoi pwerau cefnogi ac ymyrryd newydd i Weinidogion Cymru; darpariaethau ailstrwythuro o fewn Rhan 7 o Ddeddf 2021; y darpariaethau rhannu gwybodaeth yn adran 159 a datgymhwyso Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 ("Mesur 2009") i brif gynghorau ac awdurdodau Parciau Cenedlaethol.

Mae'r ail Orchymyn Cychwyn hefyd yn cynnwys darpariaethau arbed sy'n ymwneud â datgymhwyso Mesur 2009 i brif gynghorau ac awdurdodau Parciau Cenedlaethol, er mwyn sicrhau bod arfer rhai swyddogaethau penodol a phethau eraill a wneir o dan Fesur 2009 yn parhau i gael effaith ar ôl cychwyn darpariaethau Deddf 2021 sy'n datgymhwyso Mesur 2009 i'r awdurdodau hyn.

Yn ogystal, o ganlyniad i gychwyn y gyfundrefn perfformiad newydd yn Rhan 6, a datgymhwyso Mesur 2009 yn dilyn hynny, mae angen nifer o ddiwygiadau canlyniadol i ddeddfiadau eraill.

Ar 9 Chwefror, cyflwynais fersiwn ddrafft o **Reoliadau Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 (Diwygiadau Canlyniadol) 2021** er mwyn darparu ar gyfer y diwygiadau hyn. Ar yr amod y caiff y Rheoliadau eu cymeradwyo gan y Senedd, byddaf yn gwneud y Rheoliadau hyn a'r ail Orchymyn Cychwyn yn fuan wedi hynny.

Rwy'n bwriadu dod â'r rhan fwyaf o'r darpariaethau hyn i rym ar 1 Ebrill 2021. Bydd hyn yn sicrhau y bydd y gyfundrefn perfformiad newydd yn gymwys i brif gynghorau o flwyddyn ariannol 2021-2022 ac mewn perthynas â'r flwyddyn honno. Bydd y dull hwn yn rhoi'r flwyddyn ariannol gyfan i brif gynghorau gynnal eu hunanasesiad cyntaf, gan gyflwyno adroddiad yn gynnar yn ystod blwyddyn ariannol 2022-23. Bydd cynghorau yn parhau i asesu eu perfformiad yn unol â Mesur 2009 mewn perthynas â'r flwyddyn ariannol gyfredol, gan gyhoeddi adroddiadau erbyn diwedd mis Hydref 2021.

Bydd y darpariaethau sy'n ymwneud ag Asesiadau Perfformiad Paneli yn cychwyn yn dilyn yr etholiadau llywodraeth leol nesaf ym mis Mai 2022. Bydd hyn yn golygu y gellir cyflwyno'r gyfundrefn newydd mewn ffordd fwy graddol a phwyllog, ac y gellir cynnal o leiaf un cylch o hunanasesiadau cyn ei gwneud hi'n ofynnol cwblhau asesiad panel.

Canllawiau

Rwy'n bwriadu cyhoeddi canllawiau yn ystod mis Mawrth i gefnogi'r broses o roi'r gyfundrefn perfformiad a llywodraethu newydd ar waith i brif gynghorau. Mae fy swyddogion wedi bod yn cydweithio â llywodraeth leol ers 24 mis, drwy grŵp ffocws bach o swyddogion llywodraeth leol sy'n chwarae rhan yn nhrefniadau perfformiad a llywodraethu eu hawdurdodau, i gyd-gynhyrchu'r canllawiau hyn.

Daeth yr ymgynghoriad ar y canllawiau drafft i ben yn gynharach yn ystod y mis, a chaiff yr ymatebion eu hystyried yn ofalus wrth lunio fersiwn derfynol y canllawiau.

Gorchymyn Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 (Cychwyn Rhif 3 a Darpariaeth Arbed) 2021 ("y trydydd Gorchymyn Cychwyn")

Bydd y trydydd Gorchymyn Cychwyn yn dod ag adran 47 o Ddeddf 2021 i rym, sy'n darparu ar gyfer mynychu cyfarfodydd awdurdodau lleol, gan gynnwys mynychu o bell, ac Atodlen 4 i Ddeddf 2021 (fel y'i cyflwynwyd gan adran 49) i'r graddau nad yw'r darpariaethau hyn eisoes mewn grym.

Mae Rhan 1 o Atodlen 4 yn diwygio deddfwriaeth sy'n bodoli eisoes, Rhan 5A o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 ("Deddf 1972") ac Atodlen 12 iddi a Deddf Cyrff Cyhoeddus (Derbyn i Gyfarfodydd) 1960 yn bennaf, er mwyn gwneud darpariaeth mewn perthynas â threfniadau ar gyfer cyfarfodydd a dogfennau awdurdodau lleol, gan gynnwys ei gwneud hi'n ofynnol cyhoeddi rhai dogfennau cyfarfod penodol ar ffurf electronig. Mae Rhan 2 o Atodlen 4 yn gwneud rhai diwygiadau canlyniadol penodol o ganlyniad i adran 47.

Cafodd y darpariaethau hyn eu mewnosod yn ystod Cam 3 at ddiben gwneud trefniadau parhaol mewn perthynas â rhai darpariaethau penodol yn Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Coronafeirws) (Cyfarfodydd) (Cymru) 2020 ("Rheoliadau 2020"). Rhoddodd Rheoliadau 2020 hyblygrwydd er mwyn galluogi awdurdodau lleol i weithredu'n ddiogel, yn effeithiol ac yn gyfreithlon, ond gan barhau i fod yn agored ac yn atebol i'r cyhoedd, er enghraifft, drwy alluogi cyfarfodydd i gael eu cynnal ar sail mynychu'n llawn neu'n rhannol o bell a thrwy wneud darpariaeth ynghylch cyhoeddi rhai dogfennau penodol ar ffurf electronig.

Dim ond mewn perthynas â chyfarfodydd a gynhelir cyn 1 Mai 2021 y mae Rheoliadau 2020 yn gwneud darpariaeth ar eu cyfer, gan mai dim ond mewn perthynas â chyfarfodydd hyd at 7 Mai 2021 y mae adran 78 o Ddeddf y Coronafeirws 2020 yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud darpariaeth ar eu cyfer.

Gan mai dim ond i gyfarfodydd a gynhelir cyn 1 Mai 2021 y mae Rheoliadau 2020 yn gymwys, rwy'n bwriadu dod ag adrannau 47 a 49 o Ddeddf 2021 ac Atodlen 4 iddi i rym ar 1 Mai (i'r graddau nad ydynt eisoes mewn grym).

Fel y nodwyd gennyf mewn llythyrau blaenorol, mae'r pandemig wedi tynnu sylw at y ffaith bod darpariaethau cyfredol mewn perthynas â chyfarfodydd awdurdodau lleol wedi dyddio, yn enwedig y darpariaethau gweithdrefnol a thechnegol sy'n llywodraethu'r ffordd y caiff cyfarfodydd eu cofnodi, sut y caiff gwysion eu hanfon at aelodau, a sut y caiff dogfennau gan gynnwys hysbysiadau, agendâu a chofnodion eu cyhoeddi.

Os na ddaw darpariaethau uchod Deddf 2021 i rym ar 1 Mai, bydd awdurdodau yn dychwelyd at ddarpariaethau Deddf 1972 (a'r ddeddfwriaeth gysylltiedig) fel yr oeddent cyn iddynt gael eu haddasu gan Rheoliadau 2020, a fyddai'n gam sylweddol yn ôl. Byddai hyn yn arbennig o heriol pe byddai angen i awdurdodau lleol barhau i weithredu mewn ffordd sy'n ddiogel o ran COVID-19 ar yr adeg honno, gan na fyddent yn gallu cyfarfod yn gyfreithiol ac yn ddiogel heb fod y darpariaethau diwygiedig mewn grym.

Mae dod â'r darpariaethau hyn i rym ar y dyddiad hwn yn dibynnu ar gymeradwyaeth y Senedd i **Reoliadau Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 (Diwygiadau Canlyniadol a Darpariaethau Amrywiol) 2021** ("y Rheoliadau Canlyniadol").

Mae'r Rheoliadau Canlyniadol, yr wyf wedi cyflwyno fersiwn ddrafft ohonynt ger bron y Senedd, yn gwneud diwygiadau i ddeddfiadau eraill sy'n ganlyniadol ar y diwygiadau a wnaed i Ddeddf 1972 gan Atodlen 4 i Ddeddf 2021, gan weithredu darpariaethau yn adran 47 mewn perthynas â chynnwys hysbysiadau (neu wysion yn achos awdurdodau Parciau Cenedlaethol) ar gyfer cyfarfodydd, gan gynnwys cyfarfodydd o bell, ac yn gwneud darpariaeth drosiannol er mwyn sicrhau y gellir symud yn ddiraffferth o Reoliadau 2020 i ddarpariaethau Deddf 2021.

Mae'r Rheoliadau Canlyniadol hefyd yn darparu bod yn rhaid i ddogfennau a gaiff eu cyhoeddi ar ffurf electronig, fel sy'n ofynnol o dan Reoliadau 2020, fod yn hygyrch am chwe blynedd o ddyddiad y cyfarfod y maent yn cyfeirio ato. Ar hyn o bryd, nid yw Rheoliadau 2020 yn dynodi am ba hyd y mae angen i ddogfennau a gaiff eu cyhoeddi ar ffurf electronig o dan y Rheoliadau hynny barhau'n hygyrch, sy'n golygu mewn gwirionedd ei bod yn ofynnol iddynt fod yn hygyrch am gyfnod amhenodol.

Diwygio Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Trefniadau Gweithrediaeth) (Penderfyniadau, Dogfennau a Chyfarfodydd) (Cymru) 2001

Nid yw Rhan 5A o Ddeddf 1972 nac Atodlen 12 iddi yn gymwys i weithrediaethau prif gynghorau, a gwneir darpariaeth yn Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Trefniadau Gweithrediaeth) (Penderfyniadau, Dogfennau a Chyfarfodydd) (Cymru) 2001 ("Rheoliadau 2001"), er bod yr un egwyddorion yn gymwys ar draws cyrff deddfwriaeth.

Nid oedd digon o amser i gyflwyno diwygiadau'r Llywodraeth yn ystod Cam 3 er mwyn diwygio Rheoliadau 2001 i gysoni'r trefniadau ar gyfer gweithrediaethau prif gynghorau â'r darpariaethau diwygiedig yn Rhan 5A o Ddeddf 1972 mewn perthynas â phrif gynghorau a chyrrff eraill llywodraeth leol.

Mae angen darpariaeth bellach i ddiwygio Rheoliadau 2001 ac rwy'n bwriadu gwneud ***Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Trefniadau Gweithrediaeth) (Penderfyniadau, Dogfennau a Chyfarfodydd) (Cymru) (Diwygio) 2021*** yn ystod mis Mawrth.

Os na wneir y diwygiadau i Reoliadau 2001 i ddod i rym ar yr un pryd ag y daw Atodlen 4 i rym, bydd gweithrediaethau prif gynghorau yn dychwelyd at ddarpariaethau Rheoliadau 2001 ar 1 Mai 2021, a thrwy hynny wynebu'r un heriau a nodwyd gennyf uchod mewn perthynas â'r prif gynghorau.

Yn ogystal, gan ei bod yn ofynnol i brif gynghorau wneud trefniadau ar gyfer mynychu o bell o dan adran 47 mewn perthynas â'u gweithrediaeth, mae angen diwygio Rheoliadau 2001 er mwyn sicrhau eu bod yn ategu'r darpariaethau yn adran 47, yn yr un ffordd ag y mae Atodlen 4 yn diwygio Deddf 1972 mewn perthynas â chyfarfodydd y prif gyngor.

Yn olaf, pe na châi Rheoliadau 2001 eu diwygio fel y cynigir, byddai cyfarfodydd y weithrediaeth yn destun gofynion sy'n wahanol i'r gofynion ar gyfer cyfarfodydd y prif gyngor, a fyddai'n arwain at ddryswch ac anghysondeb.

Wrth ddatblygu'r Rheoliadau Diwygiadau Canlyniadol a'r diwygiadau i Reoliadau 2001, rwyf wedi ystyried dyletswydd cydraddoldeb y sector cyhoeddus yn adran 149 o Ddeddf Cydraddoldeb 2010.

Canllawiau

Rwy'n bwriadu cyhoeddi canllawiau er mwyn helpu awdurdodau lleol i roi'r darpariaethau hyn ar waith. Er y caiff y canllawiau hyn eu cyhoeddi cyn canllawiau Democratiaeth 2022 y cyfeiriais atynt yn gynharach yn y llythyr hwn, cânt eu drafftio ar sail yr un gwerthoedd ac egwyddorion sylfaenol, sef cydraddoldeb, tryloywder, atebolrwydd a pharch.

Bydd y canllawiau hyn hefyd yn pwysleisio pwysigrwydd ystyried materion fel cydraddoldeb, yn benodol, cydymffurfio â'u dyletswyddau o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010, a'r disgwyliad y bydd awdurdodau yn gwneud addasiadau rhesymol wrth benderfynu pa drefniadau sy'n briodol ar gyfer cynnal cyfarfodydd. Er enghraifft, byddwn yn disgwyl i hyn gynnwys ystyried materion fel darparu cyfleusterau isdeitlo ac ati.

Sefydlu Cyd-bwyllgorau Corfforedig

Rwyf hefyd wedi cyflwyno'r offerynnau statudol drafft sydd eu hangen er mwyn galluogi'r cyd-bwyllgorau corfforedig cyntaf i gael eu sefydlu ym mis Ebrill 2021. Dyma haen gyntaf yr offerynnau statudol mewn perthynas â Chyd-bwyllgorau Corfforedig.

Mae'r haen hon yn cynnwys pedair cyfres o Reoliadau sefydlu, un i bob rhanbarth, sef:

- ***Rheoliadau Cyd-bwyllgor Corfforedig Canolbarth Cymru 2021***
- ***Rheoliadau Cyd-bwyllgor Corfforedig Gogledd Cymru 2021***
- ***Rheoliadau Cyd-bwyllgor Corfforedig De-ddwyrain Cymru 2021***
- ***Rheoliadau Cyd-bwyllgor Corfforedig De-orllewin Cymru 2021***

Yn ogystal â darparu ar gyfer sefydlu pob Cyd-bwyllgor Corfforedig, mae'r Rheoliadau hyn yn cynnwys y trefniadau cyfansoddiadol craidd a'r manylion allweddol, fel aelodaeth, daearyddiaeth a'r swyddogaethau a gaiff eu harfer gan bob Cyd-bwyllgor Corfforedig: cynllunio datblygiad strategol; cynllunio trafndiaeth ranbarthol; a'r pŵer i wneud pethau i hybu neu wella llesiant economaidd eu hardaloedd.

Cynhaliwyd ymgynghoriad ffurfiol mewn perthynas â'r Rheoliadau sefydlu drafft a chynhaliwyd nifer o ddiwyddiadau ymgysylltu a sesiynau briffio technegol cyn y cyfnod ymgynghori ac yn ystod y cyfnod hwnnw. Cafwyd 52 o ymatebion i'r broses ymgynghori ac ni chafwyd unrhyw geisiadau am newidiadau sylfaenol i'r Rheoliadau.

Er bod y Rheoliadau sefydlu drafft yn darparu ar gyfer yr addasiadau angenrheidiol i Ddeddf Trafnidiaeth 2000, er mwyn galluogi'r Cyd-bwyllgorau Corfforedig i arfer eu swyddogaethau trafndiaeth arfaethedig, yn unol â'r egwyddor o wneud darpariaeth unwaith, darperir ar gyfer yr addasiadau hyn bellach yn ***Rheoliadau Cyd-bwyllgorau Corfforedig (Swyddogaethau Trafnidiaeth) (Cymru) 2021***

Mae'r Rheoliadau yn darparu y daw'r swyddogaethau i'w harfer i rym ar 28 Chwefror 2022 ar gyfer Cyd-bwyllgor Corfforedig De-ddwyrain Cymru neu 30 Mehefin 2022 ar gyfer y tri Chyd-bwyllgor Corfforedig arall. Mae'r cyfnod oedi hwn er mwyn rhoi cyfle i bob Cyd-bwyllgor Corfforedig ymgymryd â gwaith paratoadol cyn cyflawni'r swyddogaethau hynny.

Cyflwynwyd nifer o Offerynnau Statudol hefyd ochr yn ochr â'r Rheoliadau Sefydlu er mwyn sicrhau, o'r adeg y cânt eu sefydlu, y bydd Cyd-bwyllgorau Corfforedig:

- yn dod o dan gylch gwaith Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru (***Rheoliadau Deddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019 (Diwygio Atodlen 3) 2021***)
- yn dod o fewn cylch gwaith Archwilydd Cyffredinol Cymru (***Gorchymyn Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 (Diwygio) (Cyrff Llywodraeth Leol yng Nghymru) 2021***)
- yn ddarostyngedig i Ddyletswydd Cydraddoldeb y Gwasanaeth Cyhoeddus (***Gorchymyn Deddf Cydraddoldeb 2010 (Awdurdodau Cyhoeddus sy'n ddarostyngedig i Ddyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus) (Cymru) 2021***)

- yn gallu bod yn ddarostyngedig i Safonau'r Gymraeg (***Rheoliadau Mesur Cyd-bwyllgorau Corfforedig (Diwygio Atodlen 6 i Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011)*** 2021)

Bydd hyn yn sicrhau bod Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn ddarostyngedig i ofynion goruchwylio, rheoli ac ymddygiad priodol o'r cychwyn a'u bod yn cyflawni yn erbyn yr ymrwymadau a wnaed gennyf wrth basio Deddf 2021 mewn perthynas â materion fel Safonau'r Gymraeg.

O fewn yr haen gyntaf, mae ***Rheoliadau Cyd-bwyllgorau Corfforedig (Cyffredinol) (Cymru) 2021*** yn rhoi nifer o ddarpariaethau craidd ar waith mewn perthynas â threfniadau gweinyddu a llywodraethu cyffredinol y Cyd-bwyllgorau Corfforedig, gan gynnwys darpariaeth i wneud y canlynol:

- cyn cymhwyso'r fframwaith moesegol i lywodraeth leol yn ehangach, sicrhau bod aelodau, cyfranogwyr cyfetholedig o gynghorau cyfansoddol a chyflogeion Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn ddarostyngedig i safonau ymddygiad priodol
- sicrhau bod arferion cyfrifyddu a rheoli ariannol priodol ar waith mewn perthynas â Chyd-bwyllgorau Corfforedig
- galluogi trefniadau i gael eu gwneud ar gyfer darparu gwasanaethau rhwng Cyd-bwyllgorau Corfforedig a phrif gynghorau
- sicrhau y caiff aelodau Cyd-bwyllgor Corfforedig eu trin yn gyfartal gan y Cyd-bwyllgor hwnnw

Unwaith y bydd Gorchymyn Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 (Diwygio) (Cyrrff Llywodraeth Leol yng Nghymru) 2021 wedi'i wneud a bod Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn ddarostyngedig i ddarpariaethau perthnasol Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004, rwy'n bwriadu gwneud darpariaeth i sicrhau bod Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn ddarostyngedig i'r dyletswyddau cyfrifyddu a rheoli ariannol priodol.

Er mwyn cyflawni hyn, bydd ***Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygio) 2021***, sy'n ddarostyngedig i weithdrefn negyddol y Senedd, yn cael eu cymhwyso at Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 ar gyfer Cyd-bwyllgorau Corfforedig. Rwy'n bwriadu gwneud y Rheoliadau hyn y diwrnod ar ôl i Orchymyn Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 (Diwygio) (Cyrrff Llywodraeth Leol yng Nghymru) 2021 gael ei wneud, ond dylid nodi y daw i rym yn ystod cyfnod y toriad.

Bwriedir gwneud is-ddeddfwriaeth bellach yn ystod y tymor nesaf er mwyn cwblhau'r broses o gymhwyso'r fframwaith deddfwriaethol ar gyfer llywodraeth leol y bydd Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn gweithredu o'i fewn – er enghraifft, dim ond ar ôl eu sefydlu y gellir eu gwneud yn ddarostyngedig i Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Byddaf yn parhau i weithio gyda llywodraeth leol i gyd-ddatblygu trefniadau priodol a chymesur ar gyfer rhoi'r fframwaith hwnnw ar waith.

Rheoliadau Absenoldeb Teuluol ar gyfer Aelodau Awdurdodau Lleol (Cymru) (Diwygio) 2021

Yn olaf, rwyf hefyd wedi cyflwyno Rheoliadau Absenoldeb Teuluol ar gyfer Aelodau Awdurdodau Lleol (Cymru) (Diwygio) 2021 sy'n diwygio Rheoliadau Absenoldeb Teuluol ar gyfer Aelodau Awdurdodau Lleol (Cymru) 2013 i gynyddu hawl absenoldeb mabwysiadu i aelodau awdurdod lleol o 2 wythnos i 26 wythnos. Bydd y newidiadau a wneir gan y Rheoliadau hyn yn golygu y bydd yr un cyfnodau absenoldeb mamolaeth ac absenoldeb mabwysiadu ar gael i aelodau prif gynghorau ac yn darparu ar gyfer trefniadau tebyg mewn perthynas ag absenoldeb mabwysiadu i'r trefniadau sydd eisoes ar waith ar gyfer absenoldeb mamolaeth.

Rwyf hefyd wedi ysgrifennu at Gadeirydd y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad mewn perthynas â'r offerynnau statudol hyn.

Yn gywir

A handwritten signature in blue ink that reads "Julie James". The signature is written in a cursive, flowing style.

Julie James AS/MS
Y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol
Minister for Housing and Local Government

Atodiad A: Darpariaethau Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 sy'n dod i rym ar 5 Mai 2022.

Bydd yr awdurdodau lleol perthnasol yn ddarostyngedig i'r dyletswyddau a restrir isod o etholiadau llywodraeth leol 2022.

- Dyletswydd cyfranogiad y cyhoedd gan gynnwys dyletswydd i baratoi strategaeth cyfranogiad y cyhoedd (adrannau 39-41)
- Dyletswydd i roi cynllun deisebau ar waith (adran 42)
- Dyletswydd i gyhoeddi cyfeiriadau swyddogol (adran 43)
- Dyletswydd i ystyried unrhyw ganllawiau a gyhoeddir gan Weinidogion Cymru o dan Bennod 2 o Ran 3 (adran 44)
- Dyletswydd i gyhoeddi cyfansoddiad a chanllaw i'r cyfansoddiad (adran 45)
- Dyletswydd i wneud trefniadau i alluogi cyfarfodydd i gael eu darlledu'n electronig (adran 46)
- Penodi prif weithredwr (adran 54)
- Dyletswydd arweinwyr grwpiau gwleidyddol mewn perthynas â safonau ymddygiad (adran 62)
- Dyletswydd pwyllgor safonau i lunio adroddiad blynyddol (adran 63)
- Dyletswydd ar gynghorau cymuned i baratoi cynllun hyfforddiant (adran 67)
- Asesiadau perfformiad paneli (adran 92 a 93)

Daw'r darpariaethau canlynol hefyd i rym ar 5 Mai 2022:

- Cymryd rhan mewn cyfarfodydd cynghorau cymuned: yn darparu bod yn rhaid rhoi cyfle rhesymol i aelodau o'r cyhoedd sy'n mynychu cyfarfod cyngor cymuned gyflwyno sylwadau am unrhyw eitem fusnes y bwriedir ei thrafod yn y cyfarfod (adran 48)
- Ailystyried cydnabyddiaeth yn dilyn cyfarwyddyd gan Weinidogion Cymru: yn diwygio adran 143A o Fesur 2011 i ddarparu pan fydd Gweinidog Cymru yn rhoi cyfarwyddyd i brif gyngor ailystyried ei ymateb i argymhelliad gan yr IRP, na ellir dirprwyo'r gwaith ailystyried a bod yn rhaid i'r cyngor llawn fod yn rhan o'r broses (adran 56)
- Penodi cynorthwywyr i'r weithrediaeth: yn darparu ar gyfer penodi aelodau prif gynghorau fel cynorthwywyr i'r weithrediaeth. Ni fydd y cynorthwywyr yn aelodau o'r weithrediaeth ond gallent weithredu ar ei rhan o dan rai amgylchiadau penodol (adran 57)
- Rhannu swydd: yn diwygio Deddf Llywodraeth Leol 2000 i ddarparu ar gyfer dau aelod o brif gyngor yn rhannu swydd ar weithrediaeth ac yn cynyddu'r uchafswm a ganiateir o ran maint y weithrediaeth pan fydd aelodau'r weithrediaeth yn rhannu swydd. (adran 58)
- Sicrhau bod gwybodaeth ar gael i bwyllgorau trosolwg a chraffu: yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud rheoliadau sy'n ei gwneud yn ofynnol darparu gwybodaeth i'r cyhoedd neu aelodau o brif gyngor am benderfyniadau gweithrediaeth y cyngor hwnnw (adran 65)
- Pŵer i'w gwneud yn ofynnol i awdurdodau benodi pwyllgorau trosolwg a chraffu ar y cyd: yn diwygio pŵer gwneud rheoliad yn adran 58 o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 fel y gall rheoliadau ei gwneud yn ofynnol i brif gynghorau sefydlu pwyllgor trosolwg a chraffu ar y cyd (adran 66)
- Pwyllgorau Llywodraethu ac Archwilio: Aelodaeth a Gweithrediadau (Pennod 2 o Ran 6)
- Dileu'r cyfyngiad ar swyddogion monitro i gael eu penodi'n bennaeth gwasanaethau democrataidd hefyd ac atal prif weithredwr cyngor rhag cael ei benodi'n bennaeth gwasanaethau democrataidd (adran 161)
- Diddymu pleidleisiau sy'n dibynnu ar gyfarfod cymunedol: yn diwygio Deddf 1972 er mwyn diddymu pleidleisiau cymunedol, ac eithrio pleidleisiau llywodraethu cymunedol (adran 162)